Podpora při rozhodování
a budování a posilování vztahů a sítí podpory

Metodika pro pracovníky spolupracujících organizací

Metodika je připravována v rámci projektu Black & White, jehož realizaci v roce 2012-2014 finančně podporuje Nadace OSI (Foundation Open Society Institute). Projekt je realizován organizacemi Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, o. s. a QUIP – Společnost pro změnu ve spolupráci s dalšími organizacemi.

1 Obsah

1 Obsah 2
2 Úvod 3
3 Co je to rozhodování s podporou 4
4 Hlavní formy (typy/druhy) podpory 6
4.1 Pomoc s komunikací a interpretací 8
4.2 Budování a posilování vztahů a sítí podpory 13
4.3 Plánování zaměřené na člověka 28
4.4 Poskytování podpory při právních úkonech 43
4.5 Administrativní podpora 44
5 Reference 45

2 Úvod

Metodika je určena pro pracovníky organizací, které se podílejí na realizaci projektu Black & White a lidem, kteří by mohli využít podporu při rozhodování.

Text vychází z nejlepší zahraniční praxe, zejména z kanadského konceptu podpory při rozhodování představeného v ČR Michaelem Bachem v r. 2010, ze zkušeností anglických kolegů z organizace Paradigm a mezinárodního společenství The Learning Community for Person Centered Practices[1].

Některé techniky a postupy převzaté převážně ze zahraničních zdrojů byly ve druhé polovině roku 2012 prakticky vyzkoušeny v rámci prvního roku projektu Black & White členy. Metodika byla na základě toho upravena. Zejména byly přidány praktické ukázky uvedených technik.

[1] http://www.learningcommunity.us

3 Co je to rozhodování s podporou

Rozhodování s podporou je proces, při kterém je chráněno právo lidí projevit svůj názor a rozhodovat se tam, kde je toto právo ohroženo. Zajišťuje těm, kteří poskytují pomoc při rozhodování, aby byli právně uznáni a aby jim ostatní mohli důvěřovat při poskytování pomoci člověku s rozhodováním, porozuměním a udržením osobní identity.[2] (Bach, www.un.org, 2006)

Principy pro poskytování podpory při rozhodování

Postup i jednotlivé nástroje podpory poskytované lidem při rozhodování respektují následující principy, které vychází ze zahraniční dobré praxe: (Bach, 2007), (Inclusion Europe, 2008), (Fulton, Woodley, & Sanderson, 2008)

a. Všichni dospělí lidé mají právo na vlastní rozhodnutí ovlivňující jejich život. **Vycházíme z předpokladu, že dospělý člověk je způsobilý** se rozhodovat, pokud se neprokáže opak. Nemůžeme rozhodovat za člověka jenom proto, že si myslíme, že to sám nedokáže. To, že se člověk umí či neumí v dané situaci rozhodnout je potřeba prověřit.

b. Omezení anebo odlišnost v oblasti **komunikace** nemůže být jediným důvodem k rozhodnutí, že člověk je nezpůsobilý. Způsob, jakým dospělý člověk s ostatními komunikuje, není základem rozhodování o tom, že není schopen porozumět a nemá vztah k posuzování čehokoli, co souvisí s vykonáváním osobních rozhodnutí.

   Dospělí lidé vyjadřují a komunikují svá přání různými způsoby a jsou oprávněni komunikovat jakýmkoli způsobem, který umožní, aby jim bylo porozuměno.

   Omezení v oblasti komunikace by mělo být především impulzem k uvažování o tom, jakými prostředky vylepšit schopnost vyjadřovat se a porozumět jak na straně podporovatele, tak na straně člověka samotného.

c. **Zajištění přiměřené a individualizované podpory je klíčovou podmínkou** pro autonomii při rozhodování. **Všichni** (nejen opatrovník, klíčový pracovník apod.) **musí vyvinout maximální možné úsilí, aby** poskytovaná **podpora** člověku **umožnila samostatné rozhodnutí**. Podpora musí být přizpůsobena potřebám člověka ve všech krocích procesu rozhodování.

d. Podpora při rozhodování by měla vycházet z **obecných prvků poskytování podpory a ochrany**. Platí již zmiňovaný princip subsidiarity: usilujeme o to, aby na prvním místě poskytovali v případě potřeby podporu lidé z přirozeného sociálního okolí (rodina, přátelé). Dále by se měly uplatnit všeobecné prvky ochrany občanů a spotřebitelů a teprve nestačí-li ani tyto, je na místě uplatnit specifické, formalizované prvky podpory.

[2] An accommodation in legally-regulated decision-making processes to protect the right to exercise self-determination for those vulnerable to losing this right a Provides legal recognition and status to trusted others to assist in any aspect of protecting the personhood of an individual: Decision-making, Reflective capacity, Personal identity – weaving narrative coherence

e. Podpora při rozhodování musí být **dostupná bez diskriminace na základě postižení**. Platí, že nárok na podporu musí mít i lidé s nejtěžším postižením. Současně nesmíme požadovat po člověku, který je schopen se rozhodovat sám, aby využíval podporu při rozhodování. Člověk, u kterého se neprokázalo, že není schopen se rozhodnout sám, rozhoduje se sám.

f. Člověk má **právo na nerozumné rozhodnutí**. Lidé s postižením mají právo činit nerozumná rozhodnutí, tak jako kdokoli jiný. Pokud se prokáže, že člověk rozumí dopadům svého rozhodnutí, je za něj osobně odpovědný a musíme brát takové rozhodnutí vážně. (Současně platí, že člověk se pak už nemůže dovolávat odpovědnosti jiných v okamžiku, kdy dojde na otázku odpovědnosti za provedené rozhodnutí.)

g. Pokud se prokáže, že člověk není způsobilý ke konkrétnímu rozhodnutí, musíme udělat **rozhodnutí na základě osobního příběhu a preferencí člověka**. V tom případě se musí vycházet z pohledu člověka – z toho, co je pro něj z jeho pohledu důležité. Pokud chceme člověka v rozhodování dobře podporovat, musíme jeho zájmy nejprve dobře znát, vědět, co je pro něj v životě důležité, jakou on má představu o svém životě.
Potřeba podpory při rozhodování nesmí vést k tomu, že se rozhodování odvíjí od pohledu jiných lidí než člověka samotného.

Rozhodnutí na základě osobního příběhu a preferencí člověka musí co nejméně omezovat práva a svobody člověka. Musíme si nejprve položit otázku, zdali známe základní práva člověka a zda dokážeme rozpoznat, kdy jeho práva omezujeme.

4 Hlavní formy (typy/druhy) podpory

Podle M. Bacha (Bach, 2007) se rozhodování týká přinejmenším 4 oblastí: Osobní (život, vztahy, péče o sebe), finanční, zdraví a občanská/politická (např. volby).

Pracovníci v sociálních službách, rodiny a přátelé lidí s postižením se často dostávají do situace, kdy mají někomu pomoci s rozhodováním. Jde o situace, kdy je z nějakého důvodu zpochybněna schopnost člověka porozumět situaci, rozhodnout se s porozuměním situaci a dopadům rozhodnutí anebo kdy okolí není s to porozumět tomu, jak člověk vyjadřuje své rozhodnutí.

V posledních desetiletích byla vyvinuta řada systémů podpory pro různé oblasti a situace života člověka. Michael Bach (Bach & Lana, 2010) řadí mezi základním formy podpory při rozhodování následující:

Pomoc s komunikací a interpretací

Člověku pomáháme porozumět informacím, důsledkům různých možností rozhodnutí a také vyjádřit se (překlad složitých informací do textů ve snadném čtení, používání komunikační tabulky, znaků, obrázků, komunikačních technologií apod.).

Budování a posilování vztahů a sítí podpory

Lidé obecně potřebují proto, aby se mohli dobře rozhodnout, poradit s blízkými lidmi. U lidí, kteří mají specifické potřeby při rozhodování, kteří potřebují reprezentovat svou vůli a zájmy někým druhým, je důležité mít kolem sebe dostatek blízkých lidí, kteří je dobře znají a mají rádi a mohou tak jejich vůli reprezentovat. Někteří lidé nemají kolem sebe lidmi, se kterými ve vztahu důvěry založeném na společných životních zážitcích a osobním poznání….To neznamená, že takové vztahy nemohou být vytvořeny. (Bach & Lana, 2010)

U lidí s těžkým postižením může být výsledkem takového budování vztahů vytvoření budoucí podpory sítě, jejímž prostřednictvím budou moci uplatňovat své právo na rozhodování (Bach & Lana, 2010).

Proto je důležité systematicky pracovat na budování a posilování takového okruhu lidí. Ve světě existuje zkušenost s takovouto formou podpory, která sice vyžaduje čas, ale která je velmi efektivní.

Plánování zaměřené na člověka

Obsah a smysluplnost každodenních rozhodnutí souvisí s celkovým směřováním života člověka – rozhodujeme se v kontextu celkového směřování našeho života *Plánování života* (*Life Planning*) pomáhá člověku při významných rozhodnutích a vytváří kontext pro běžná rozhodnutí.

Tento specifický způsob podpory při rozhodování je klíčovým typem podpory zejm. v případě lidí, kteří jsou izolovaní dlouhá léta v ústavních zařízeních, nikdy neměli možnost rozhodovat se a neznají možnosti běžného života. Jako nástroj rozhodování o své budoucnosti mohou využít některou z metod plánování zaměřeného na člověka, např. Essential Lifestyle Planning (SMULL, SANDERSON, & ALLEN, 2004, 3. vydání), MAPY, CESTY (Falvey, Forest, Pearpoint, & Rosenberg, All My Lyfe's Circle. Using the Tools: Circles, MAPS & PATHS, 2003).

Plánování zaměřené na člověka umožňuje identifikovat hodnoty a cíle člověka, takže rozhodování pak může být max. v souladu s nastavením člověka.

Reprezentace

Tato forma podpory při rozhodování pochází z Kanady (Britské Kolumbie), kde se je upravena samostatným zákonem (Representation Agreement Act). Vztah člověka a reprezentanta, který mu pomáhá, je založen na důvěře. Po formální stránce je tento vztah upraven dohodou o reprezentaci (kdo bude reprezentantem, v jakých oblastech rozhodování je oprávněn člověka reprezentovat, kdo bude proces rozhodování monitorovat). Zákon stanoví pravidla zamezující zneužití. Základním východiskem uplatňovaným i pro poskytování podpory při rozhodování lidem s nejtěžším postižením je víra v to, že vůli má každý člověk, jen je potřeba najít způsob, jak tuto vůli a úmysl odhalit. Člověk má, podle právní úpravy Britské Kolumbie, právní způsobilost uzavřít dohodu o reprezentaci v okamžiku, jakmile alespoň jeden člověk je schopen interpretovat a popsat jeho vůli ostatním lidem. V Britské Kolumbii se rozvíjí praxe založená na této právní úpravě již od r. 2000 a jsou s ní velmi dobré zkušenosti. Umožňuje zajistit maximální autonomii i lidem s těžkým postižením.

Tuto praxi však nelze převzít bez příslušné právní úpravy. Z toho důvodu budeme v projektu užívat pracovní termín Podpora při právních úkonech – viz kapitola 6.

Administrativní podpora

Tato forma podpory připadá v úvahu zejména ve specifických situacích jako je např. uzavírání pracovní smlouvy, nebo placení splátek. Ten, kdo člověku poskytuje podporu, nerozhoduje, pouze pomáhá s administrativou spojenou s daným právním úkonem.

4.1 Pomoc s komunikací a interpretací

Základním předpokladem jakéhokoli rozhodování je možnost komunikovat: porozumět svému okolí a vyjádřit svou vůli.

Mnoho lidí používá neformální komunikační styly, které jsou pro ně jedinečné, a okolí nemusí rozumět. Jde o neverbální způsoby komunikace, tedy to co sdělují jinak než mluvenou řečí. Je důležité, aby tyto jedinečné komunikační styly byly zaznamenány a mohly být používány poskytovateli podpory (nejen podpory při rozhodování).

Komunikace je dvousměrný proces, který vyžaduje úsilí obou stran vyjádřit se a porozumět komunikačnímu protějšku.

Pro komunikaci nemusíme použít jen mluvené či psané slovo, ale také zvuky, gesta, mimiku, doteky, oční kontakt, znaky, symboly a obrázky, fotografie, předměty, písmenkové tabulky, klávesnice, počítač a další technické pomůcky. Zkušení praktici z oboru bazální stimulace tvrdí, že pro komunikaci lze využít změnu svalového napětí.

Využívání takovýchto prostředků pro obousměrnou, plnohodnotnou komunikaci nazýváme totální komunikací[3]. Základním předpokladem je ochota naslouchat a poznat, jakým způsobem se člověk vyjadřuje a jak přijímá informace od druhých (MATTHEWS, SKELHORN, & WILLIAMS, 2010).

Pro začátek může být dobrou pomůckou pro vzájemnou komunikaci s člověkem, který nekomunikuje verbálně, tzv. komunikační záznamová tabulka, která je účinná zejména v případě komunikace prostřednictvím chování. Hodí se i pro případy lidí, kteří slovy říkají něco jiného než chováním. Tato čtyřsloupcová tabulka pomáhá člověku, abychom mu porozuměli. Pracujeme s ní ve dvou fázích. Nejprve mapujeme projevy chování a snažíme se porozumět. Jde tedy o proces, do kterého se zapojují všichni lidé, kteří člověku poskytují podporu. Do tabulky (každý podporovatel má k dispozici svůj vlastní arch) zaznamenává to, čeho si všiml. Jedná se o popis situace „ Co se děje“ (1. sloupec), v níž se objevuje určité chování „ Stella dělá“ (2. sloupec), význam tohoto chování v dané situaci „Myslíme si, že to znamená“ (3. sloupec) a instrukci pro okolí „Myslíme si, že bychom měli udělat“ (4. sloupec).

[3]Totální komunikace není specifická metoda, ale přístup, který vytváří prostor pro obousměrnou komunikaci mezi lidmi s odlišnými komunikačními jazyky. Jde o odhodlání využít pro komunikaci všechny použitelné prostředky

Komunikační záznamová tabulka – učíme se rozumět

Co se děje:	Stella dělá:	Myslíme si, že to znamená:	Myslíme si, že bychom měli udělat::

Poté slučujeme informace od jednotlivých členů týmu podpory tak, abychom mohli říci, že již člověku rozumíme a můžeme tedy všichni poskytovat stejné odpovědi. Vznikne tedy finální komunikační záznamová tabulka – překladový slovník člověka.

Komunikační záznamová tabulka–překladový slovník

Co se děje:	**Stella dělá:**	**Říká:**	**Děláme:**

Komunikační záznamová tabulka II.

Pro opačný směr komunikace – aby nám člověk, kterému poskytujeme podporu, porozuměl, slouží tabulka se třemi sloupci, kam zaznamenáváme, co chceme říct (1. sloupec), co děláme (2. sloupec) a co říkáme (3. sloupec).

Chceme říct:	Děláme:	Říkáme:

Praktický příklad – paní Stella

Paní Stella pro komunikaci používá jen pár slov. Např. když chtěla odejít z kanceláře své veřejné opatrovnice, řekla *na shledanou*, vzala za ruku klíčovou pracovnici a odvedla ji ke dveřím. Obyčejně je ale těžší Stelle porozumět. V dřívější době s ní nikdo nepracoval na vybudování systému komunikace, takže všechny informace o tom, jak se s ní dorozumět se předávaly ústně. Proto jsme začali s komunikační záznamovou tabulkou, jejíž příklad je zde:

Co se děje:	**Stella dělá:**	**Říká:**	**Děláme:**
Kdykoli během dne	Chytí člověka za ruku a řekne: *S Tebou.*	Chci jít ven	Jdeme na procházku
Když se jí nikdo nevěnuje	Řekne: *Budu hodná.* nebo *Bolí.*	Chci Vaši pozornost	Mluvíme s ní, zajímáme se o ni.
Když se jí nikdo nevěnuje	Řekne: *Do Bohnic!*	Chci na procházku a klidně půjdu i sama	Začneme se jí věnovat, jdeme s ní ven.
V době oběda, ostatní mají jiné jídlo než ona	Křičí a houká, bere ostatním jídlo z talíře	Chtěla bych k obědu nedietní jídlo, jako mají ostatní	Pokusíme se nabídnout jí něco jiného, co má také ráda

Kdykoli během dne	Křičí, houká	Nevíme, co křik znamená	Sedneme si k ní a hladíme ji po zádech, povídáme si s ní, nabídneme koupel, jídlo nebo pití, procházku, namažeme kolena Indulonou Pracujeme se záznamem o učení

Z posledního řádku tabulky je vidět, že ne vždy okolí zatím paní Stelle rozumí. Úkolem personálu je sledovat a zaznamenávat podrobnosti týkající se každé jednotlivé situace tak, aby postupně byl význam křiku v různých situacích rozpoznán. Praktickým nástrojem je tzv. záznam o učení, kam se podobně jako do komunikační tabulky zaznamenávají podrobnosti provázející výskyt daného chování. Analýzou záznamu o učení lze postupně identifikovat specifické situace, ve kterých má křik specifický význam. To se potom doplní do tabulky záznamové tabulky – překladového slovníku.

Záznam o učení

Datum	**Aktivita:** **(co, kde, kdy, jak)**	**Kdo byl přítomen:**	**Co fungovalo?** **V čem by se mělo pokračovat?** **Co jste se dozvěděli?**	**Co nefungovalo?** **Co musí být jinak?** **Co jste se dozvěděli?**

Vedle komunikační záznamové tabulky se tým pracující s paní Stellou radil o rozvoji dalších způsobů komunikace s odborníky na tuto oblast. Výsledkem byl návrh, jak s paní Stellou začít komunikovat pomocí fotografií. Začít se mělo s činností, kterou má paní Stella velmi ráda – koupání.

Praktický příklad – paní Stella

Chceme říct:	Děláme:	Říkáme:
Zeptat se, zda se chce jít vykoupat	Ukážeme fotografie koupelny a postele	Co chceš?

Naším cílem je vytvořit na míru šitý komunikační prostředek pro konkrétního člověka. Chování paní Stelly nebylo dříve chápáno jako prostředek komunikace, ale výhradně jako projev duševní poruchy. Také bylo, a bohužel stále je, léčeno psychofarmaky.

Zvlášť v případě, že pracujeme s lidmi s těžším postižením v duševní oblasti, je nejlepší poradit se s odborníky na tuto oblast. Čím složitější situace, tím pečlivěji je potřeba vybírat, koho oslovit[4].

Praktický příklad – pan Jenda

Jenda používá při komunikaci znakovou řeč makaton nebo vlastní, docela bohatou komunikační tabulku s obrázky a fotkami. Jenda mluvené řeči dobře rozumí, je potřeba se jen ubezpečit, že rozumí správně. Alternativní komunikaci používá, pokud potřebuje sám něco říct. Makaton je pro něj nejrychlejší a nejjednodušší. Používá jej ale jen s mámou a lidmi, kteří jej umí. S ostatními se dorozumívá tak, že mu máma překládá. Samostatně může používat tabulku, hledání obrázků a fotek vyžaduje více času, tabulka je už dost obsažná. Pokud má vedle sebe mámu, raději využívá jejího překladu.

Na začátku jsme se dohodli pro vzájemnou komunikaci používat tabulku a rozvíjet tak komunikaci nezávislou na jeho mámě. Zároveň jsme si stanovili cíl tabulku doplňovat tak, aby dobře sloužila při komunikaci s lidmi. Pokud zjistíme, že je potřeba do tabulky doplnit nějaké slovo, dáme vědět mámě, která tabulku doplní.

Jenda velmi stojí o možnost komunikovat s lidmi přímo, bez mámina tlumočení. V rámci plánovací setkání pomocí techniky CESTA se našla dobrovolnice, studentka speciální pedagogiky, která se začala s Jendou scházet a pravidelně se věnují práci s komunikačním programem na počítači. Vytvářejí Jendovi na míru komunikační slovník, který by mu přímou komunikaci usnadnil.

[4]Příkladem nejlepší poradenské praxe v oblasti komunikace jsou např. APLA-www.apla.cz, nebo SAAK: www.saak-os.cz a SPC pro děti s vadami řeči: www.alternativnikomunikace.cz

4.2 Budování a posilování vztahů a sítí podpory

Člověk obvykle využívá pro rozhodování v různých situacích různé lidi, protože každý rozumí něčemu víc a něčemu méně. V některých případech potřebujeme věc prodiskutovat s více lidmi, abychom si udělali vlastní obrázek. U lidí s postižením v duševní oblasti je to stejné, proto základem dobré podpory při rozhodování je tzv. podpůrná skupina (support networks, support circle).

Ideální formou podpory člověka je **podpora poskytovaná lidmi z jeho přirozeného společenského prostředí**. Pro zajištění potřebné přirozené podpory je často nutné pomoci člověku vybudovat tzv. podpůrnou skupinu. Členové skupiny mají udělat všechno, co je možné, aby se člověk mohl především rozhodnout sám. Vždy je lepší, když člověk má k dispozici více lidí, se kterými se může poradit, než když v důležitých životních situacích je odkázaný jen např. na svého opatrovníka.

Podle Michaela Bacha (Bach, 2007) je podpůrná síť skupina lidí zavázaných pomáhat člověku při rozhodování, interpretaci, vyjadřování jeho vůle a úmyslu a při prezentování identity člověka nebo příběhu člověka ostatním lidem tak, aby tento člověk mohl být třetími stranami vnímán jako plnohodnotný člověk. **Primární funkcí členů podpůrné skupiny je pomáhat člověku, jehož právní způsobilost konat je zpochybňována, protože mu ostatní nerozumí.**

Podpůrné sítě jsou sociálním základem pro podporu při rozhodování (Bach, 2007). Složení a funkce skupiny lze shrnout takto (upraveno podle (Bach, 2007)):

- Podpůrná skupina je malá skupinka lidí **navržených člověkem**, který potřebuje podporu při rozhodování, aby mohl uplatnit svou právní způsobilost
- Člověk si je zvolil, protože jim **důvěřuje** v otázce poskytování pomoci a reprezentování
- Přinejmenším někteří z členů **žijí ve stejném místě**, protože mají poskytovat nezbytnou pomoc při vykonávání právní způsobilosti v místní komunitě, takže se obvykle najde někdo, kdo může potřebnou pomoc v daný okamžik poskytnout
- Členové skupiny mají osobní vztah k člověku a dobře jej **znají**, a tudíž jsou **schopni interpretovat a pomáhat s vyjadřováním vůle člověka** – jsou schopni mu porozumět a překládat jeho jedinečný způsob komunikace
- Členové skupiny se **dobrovolně, osobně zavázali** k poskytování pomoci člověku
- Členové skupiny mají **dostatek informací ke koherentnímu interpretování** silných stránek člověka, jeho přínosů, potřeb a přání v minulosti i současnosti a také v budoucnu
- Skupina je **rozmanitá** a zahrnuje různé typy vztahů, napojení na komunitu, různé dovednosti a pohledy – rodina, přátelé, další členové komunity

V ČR zatím chybí právní rámec pro formalizaci sítí podpory tak, aby členové sítí mohly vykonávat svou roli v případě zapojení třetích osob (finanční instituce, zdravotnická zařízení, sociální služby etc.), vůči kterým člověk potřebuje uplatnit svou právní způsobilost. Přesto lze do značné míry tento systém uplatnit a otestovat některé jeho klíčové části v tuzemských podmínkách.

Podpůrná skupina může fungovat neformálně. Mohou do nich být zapojeni soudem stanovení opatrovníci, což zmírní závislost lidí omezených ve způsobilosti k právním úkonům na jediném člověku a přinese do procesu rozhodování přirozené mechanismy – konzultace s blízkými lidmi, které si sami stanovíme.

Skupina v tomto ohledu doplní v ČR dosud existující systém náhradního rozhodování. Formálně ustavený okruh lidí, kteří se dobrovolně zavázali poskytovat konkrétní podpory, by měl soudům usnadnit rozhodování odvrácení způsobilosti v plném rozsahu.

Základní podmínkou pro vytvoření podpůrné skupiny je vybudování sítě vztahů s ostatními lidmi.

Budování a posilování kruhů podpory[5]

Vztahy mezi člověkem a členy jeho kruhu podpory musí být velmi lidské a je *nutno tyto vztahy živit* (nejde o odborníky). Není to „sociální služba“, kterou je možno poskytovat „byrokratickým způsobem“. Vztahy mohou zaniknout tak, jak se to s lidskými vztahy stává. Když se to člověku stane, je možné, že tím přijde o nezbytnou podmínku pro vykonávání své právní způsobilost. (Inclusion Europe, 2008)

Za účelem budování, posilování a fungování kruhů podpory bude k dispozici metodická i praktická podpora ze strany realizátorů projektu Black & White:

- Zprostředkování komunikačních technologií a tlumočníků a dalších odborníků, kteří mohou člověku pomáhat v uplatňování právní způsobilosti (v případě potřeby zajištění potřebné odborné pomoci z vlastních zdrojů)
- Pomoc lidem rozvíjet, sytit a v případě potřeby obnovit síť osobních vztahů a to na základě dříve stanovených kritérií – tam, kde se to ukáže jako užitečné. Podstatou bude poskytnutí metodiky anebo přímá pomoc s využitím nástrojů potřebných pro vybudování, posilování a udržení chodu sítí podpory[6].
- Poskytovat lidem, kteří potřebují pomoc při rozhodování, členům sítí a třetím osobám informace o procesu poskytování podpory při rozhodování
- Zprostředkovat mediaci konfliktů[7]
- Zvyšovat povědomí o podpoře při rozhodování v nejširší společnosti, na úřadech

[5] Termínem kruh podpory a podpůrná skupina se myslí totéž.

[6] Např. kruh vztahů, sběr informací o tom, co je důležité pro člověka z jeho pohledu a co je důležité z pohledu lidí kolem, hledání dobrovolníků

[7] M. Bach počítá do standardní nabídky agentury poskytující podporu při rozhodování, aby nabízela/zprostředkovávala pomoc při mediaci konfliktů. Na to my nejsme vycvičené, budeme se to muset naučit a v mezičase s někým spolupracovat.

- Hledat, vybírat a podporovat dobrovolníky, kteří se zaváží vytvářet osobní vztahy s člověkem, který potřebují pro uplatnění své právní způsobilosti kruh podpory

Kruh vztahů

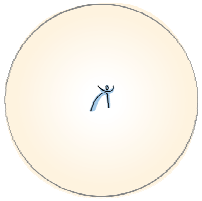

Radit se s rodinou a přáteli, konzultovat svá rozhodnutí s odborníky – to je běžná věc, kterou každý z nás často dělá. Nejinak je to u lidí, kteří mají postižení v duševní oblasti. Míra jejich potřeb je ale v tomto směru obvykle větší. Proto je užitečné strukturovaně přistupovat k prvnímu kroku, který jsme zvyklí dělat – zamyšlení, kdo nám vlastně může poskytnout dobrou radu, protože **dobře rozumí nám a naší situaci**. Do kruhu jednotlivé osoby zaznamenáme do různých úrovní vzdálenosti podle toho, jak blízký vztah k nim člověk má a jak jsou pro něj důležití:

1. Nejblíže jsou ti citově nejdůležitější, milovaní – nejbližší rodina, nejbližší přátelé
2. Lidé, které má člověk rád – další přátelé, další příbuzní
3. Lidé se, kterými se potkává – známí, např. v práci, škole
4. Placení profesionálové

Do přípravy kruhu samozřejmě max. zapojíme člověka, kterému máme poskytovat podporu při rozhodování. Pro zapojení člověka lze použít např. různé pracovní sešity[8].

Kruh vztahů nám ukáže, koho lze požádat o pomoc – jako v případě Otakara. Může se ale také odhalit osamění člověka, jako v případě paní Stelly, kterou znají pouze profesionálové poskytující jí služby.

Kruh vztahů je pouze nástroj pro zjištění síly a množství sociální vazeb člověka. Ukazuje i vazby, které neznamenají pro člověka zdroj podpory. Je potřeba kruh vztahů odlišovat od podpůrné skupiny (viz výše).

Praktický příklad kruhu vztahů – pan Otakar

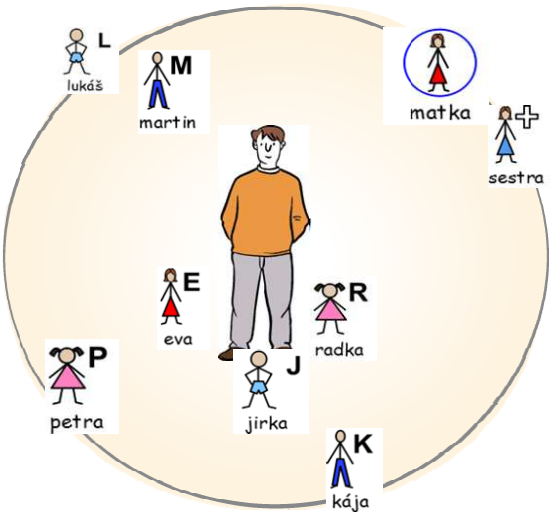

Otakarův kruhu vztahů ukazuje, kdo jsou Otakarovi nejblíže (Eva, Jirka a Radka).

- Radka a Jirka-kamarádi, s kterými tráví volný čas.
- Eva – klíčová asistentka
- Kája – kamarád, spolubydlící, mají společné zájmy.
- Petra – asistentka v bytě, kde pan Otakar bydlí.
- Martin, Lukáš – kolegové z práce
- Matka a sestra jsou ve vzdáleném kruhu, protože Otakar s nimi nemá blízký vztah.

[8]Některé pracovní sešity lze najít zde: http://www.kvalitavpraxi.cz/nastroje-planovani.html

Praktický příklad kruhu vztahů – paní Stella

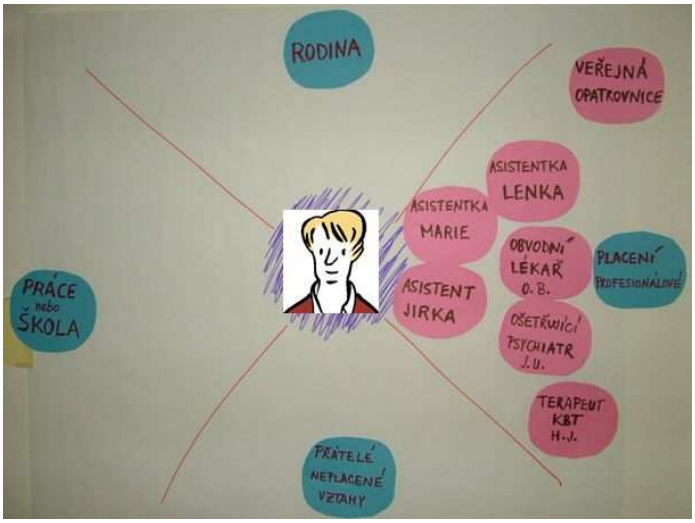

Kruh vztahů vznikl na základě informací získaných od asistentky Marie, která patří ke dvěma nejbližším lidem paní Stelly.

Kruh vztahů paní Stelly je velmi nevyvážený, figurují v něm jen placení profesionálové: asistenti, lékaři, terapeut a veřejná opatrovnice. Paní Stella nemá žádnou rodinu, žádné přátele ani spolupracovníky.

Je to výsledek desítky let trvající izolace paní Stelly, bez kontaktu s jinými lidmi a bez funkční komunikace.

Bude potřeba investovat hodně úsilí, aby se paní Stelle rozšířil okruh blízkých lidí, kteří jí budou moci pomáhat s rozhodováním.

Důležitou součástí podpůrné skupiny jsou lidé ochotní poskytnout pomoc bez nároku na odměnu – rodina, přátelé (včetně těch, se kterými nás pojí společné zkušenosti, např. přítomnost zdravotního postižení), spolupracovníci.

Máme-li zmapované vztahy člověka a víme tedy, kteří lidé jsou člověku nejblíže a kdo jsou tito lidé, můžeme přemýšlet o tom, zda je skupina s to poskytnout dostatečnou podporu při rozhodování tam, kde to člověk potřebuje a do jaké míry jsou ve skupině zastoupeni lidé, se kterými je člověk ve vztahu vzájemné důvěry.

Praktický příklad kruhu vztahů – paní Jarka

Celé setkání bylo zaměřeno na lepší vzájemné poznání. V průběhu vyprávění paní Jarky jsme plynule přešli k vytváření mapy vztahů. Nejprve jsme pracovali s papírkami, na které jsem psala jména lidí, o kterých paní Jarka, mluvila. Ke jménu jsme vždy doplnili, odkud se s nimi paní Jarka zná, kde se potkávají. Poté jsme papírky rozmísťovali na různě vzdálená

místa od středu, kde paní Jarka měla svoji fotku. Práce tímto způsobem ji velmi bavila. Společně jsme pak vytvořili (překreslili na velký papír a barevně rozlišili místo, kde se s tím člověkem potkává) kruh vztahů.

- Žlutá barva-kamarádi
- Hnědá barva- kolegové z práce
- Modrá barva- bývalý manžel (minulost), ráda by opět byla v kontaktu
- Červená barva – rodina
- Oranžová barva – placený personál

Praktický příklad kruhu vztahů - pan Martin

Kruh vztahů pana Martina vznikl z důvodu, aby si pan Martin udělal jasno ve vztazích. Je rozdělen na čtyři oblasti: rodina; známí, lidé společných zájmů; kamarádi a přátelé; placení lidé. Zaměřili jsme se nejen na to, které lidi pan Martin ve svém životě má, ale také na to, čím jsou si navzájem, co si dávají, které potřeby si navzájem naplňují – to jsou lidé vepsaní do obdélníků. Dále jsme přemýšleli, co by chtěl pan Martin na stávajících vztazích změnit (šipky) a kteří lidé v jeho životě úplně chybí a chtěl by je tam mít (obláčky).

Způsoby podpory rozvoje sítě podpory

Tam, kde se ukáže, že existující síť podpory není dostatečná, je potřeba strukturovaně uvažovat o jejím rozšíření anebo posílení. Pro různé situace různé techniky:

Posílení existujících vztahů

Odpovědět si na otázku Co lze udělat, aby se nám lidé ve vnějších kruzích mapy přiblížili? V případu pana Otakara by šlo např. o to, jak se může Otakar více spřátelit se spolupracovníky Martinem a Lukášem.

Otakar se může sejít s blízkými přáteli a klíčovou asistentkou a formou brainstormigu vymyslet konkrétní kroky: např. pozvat kolegy na oslavu narozenin.

Získávání nových vztahů prostřednictvím darů a nadání

Základním předpokladem přístupu k přirozené podpoře je kontakt s lidmi, kteří se potenciálně mohou stát našimi přáteli či spolupracovníky. To znamená, že musíme pro člověka vytvářet příležitosti, kde se potkat s novými lidmi ve smysluplné situaci. Důležité je si uvědomit, co na člověku ostatní lidé mohou ocenit a co je může motivovat pro vytvoření přátelského vztahu a kde lze nalézt lidi, kteří tyto dary ocení.

K tomu mohou sloužit některé techniky. První z nich je zaměřená na identifikaci silných stránek, které lze hledat za pomoci obrázku v hlavě, rukou, srdci a kořenech (nohou) člověka (Livesley, Pohl, Kennedy, & Sanderson, 2008). Hledáme odpovědi na otázky:

- Jaké dary máme v rukou (rukou, hlase)?
- Jaké dary máme v hlavě?
- Jaké dary máme v srdci?
- Jaké dary jsou v naší minulosti a identitě?

Následujícím krokem je uvažování nad tím, kde lze dary a nadání využít a v jaké roli:

Dar, nadání, schopnost	Místa v obci, kde se dá využít	Role, v níž ji lze využít

Praktický příklad získávání nových vztahů pomocí využití darů a nadání – pan Josef

Dar, nadání, schopnost	Místa v obci, kde se dá využít	Role, v níž ji lze využít
Muzikálnost, láska k hudbě	Hudební klub	Parťák na koncert

Získávání nových vztahů s využitím snů a přání

Kdybych mohl/a, tak bych…

Vstupní otázka: Kdybych mohl/a, tak bych…Uvažovat lze např. o tom, jak by měl vypadat ideální svět, co by v něm člověk ideálně dělal a s kým. Co dává člověku směr v dalším životě, jaký druh vztahů by člověk chtěl mít, kde by chtěl žít, jaká místa by chtěl navštívit, jaké nové věci by chtěl zkusit.

Vyslovené sny lze opět využít pro identifikaci míst, kde dávají smysl, a lidí, se kterými dávají smysl. Můžeme si opět pomoci schématem z brožurky Community Connecting (Livesley, Pohl, Kennedy, & Sanderson, 2008). Nástroj současně pomáhá promyslet kroky, jaké má člověk udělat, aby se přiblížil svému snu.

1. Kde dává sen smysl?

5. Co jsme se neučili?

2. Koho máme zapojit?

4. Další kroky?

3. Zdroje?

Na společném setkání s člověka a případně s jeho blízkými se ptáme:

- Na jakých místech dávají vaše sny a přání smysl?
- Koho je potřeba zapojit a koho bude takový sen a přání zajímat?
- Jaké zdroje je potřeba aktivizovat, abychom se snu mohli víc přiblížit?
- Jaké konkrétní kroky je potřeba udělat, abychom se snu mohli víc přiblížit?

Je potřeba se také dohodnout, co je potřeba dělat, aby člověk (a jeho skupina) vytrvali v usilování o dosažení snu. Jedním z takových opatření bude stanovení data příštího setkání.

Získávání nových vztahů pro člověka mapováním osobních sítí jiných lidí

Za účelem nalezení nových vztahů pro člověka, kterému pomáháme s vybudováním sítě podpory, můžeme využít i naše vlastní soukromé sítě nebo sítě dalších lidí, např. dobrovolníků. Podstatou je zmapování sítí ostatních lidí s cílem najít někoho, s kým můžeme člověka seznámit, protože mají něco společného (zájmy, místa, práci…) nebo proto, že tento člověk by mohl znát někoho, kdo by mohl mít zájem se zapojit.

„Nejde o to, co víš. Jde o to, koho znáš.“ (Doose, 2010)

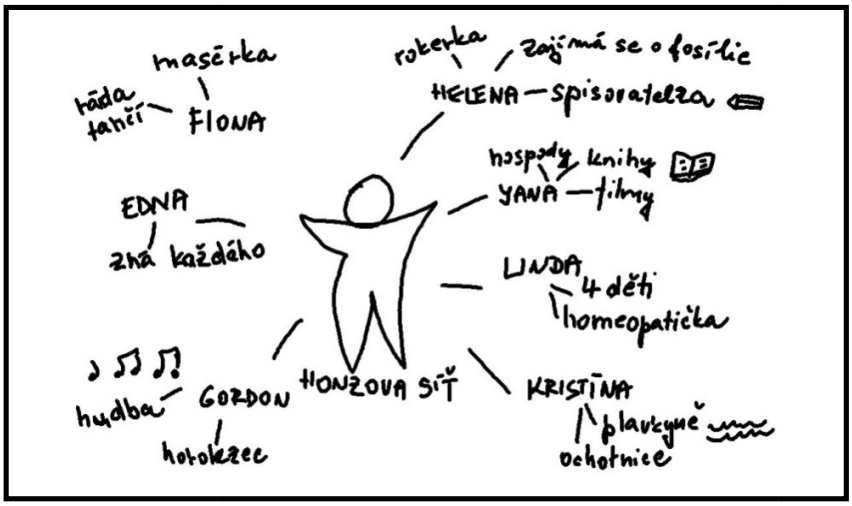

Praktický příklad získávání nových vztahů pomocí mapování osobních sítí – pan Vojta

Z kruhu vztahů, který jsme společně s panem Vojtou vytvořili, jasně vyplývá, že díky přestěhování se do jiného města má kolem sebe pouze jednoho člověka, na kterého se může spolehnout a který mu v životě pomáhá a radí. Snem pana Vojty je mít kolem sebe více lidí, na které by se mohl obrátit, př. s žádostí o radu, či někoho, s kým by mohl sdílet svoje záliby a koníčky. Rozhodla jsem se nejprve zmapovat svoje osobní sítě. S panem Vojtou bydlíme v sousedících čtvrtích jednoho města a mám kontakty na hodně lidí se zájmy, které by mohl někdo z nich sdílet s panem Vojtou.

Poté jsem zkontaktovala dva z mých blízkých, o kterých vím, že také znají hodně lidí, kteří bydlí v blízkosti pana Vojty a požádala jsem je, zda by se mohli a chtěli zúčastnit společné schůzky s panem Vojtou a společně bychom vytvořili jejich mapu osobních sítí a pokusili se společně dopátrat k někomu, koho by pan Vojta mohl oslovit a navázat přátelství na společném zájmu.

Poté proběhla již zmiňovaná schůzka. Účastníkem byl pan Vojta, paní Soňa, pan Jarda. Představila jsem nástroj mapování osobních sítí (ten, který jsem vytvářela pro své osobní sítě) a domluvili jsme se, že tyto mapy sítí vytvoříme s mojí a Vojtovou pomocí u obou členů dnešní schůzky. Cílem bylo nalézt ve svých osobních sítích lidi, kteří mají stejné zájmy jako pan Vojta a objevit tak potencionální přátele pro pana Vojtu. Schůzka probíhala nejprve v bytě pana Vojty a na závěr schůzky jsme šli společně na pivo.

Na stěnu pokoje pan Vojta nalepit svůj bohatý obraz, ze kterého jsme všichni vycházeli. Vedle jsem nalepila mapu svých osobních sítí jako příklad toho jak se sítě mapují.

Poté si každý na papír začal samostatně zapisovat svoje sítě. Domluvili jsme se, že na papíru budeme zapisovat jména a to, co ten dotyčný má s panem Vojtou společného. Pan Vojta netrpělivě procházel mezi námi a průběžně se dotazoval na zapsaná jména na jednotlivých papírech. Zajímal se o to, kolik tomu člověku je a kde pracuje. Když měl každý papír hotov, nalepili jsem je před sebe na zeď, aby na ně všichni viděli. Doptávala jsem se k jednotlivým jménům tak, aby pan Vojta měl přehled. Společně jsme potom zakroužkovali jména lidí, které oslovíme. Paní Soňa i pan Jarda se nabídli, že setkání samozřejmě absolvují s panem Vojtou a budou ho v navazování vztahů podporovat.

Na závěr schůzky proběhlo předání telefonických kontaktů mezi panem Vojtou a paní Soňou a panem Jardou. Pan Jarda si hned s panem Vojtou domluvil den, kdy společně budou chodit na pivo.

Jinou formou mapování může být tzv. mapa rodinného pokladu, jak tuto techniku nazval německý kolega Stefan Doose (Doose, 2010).

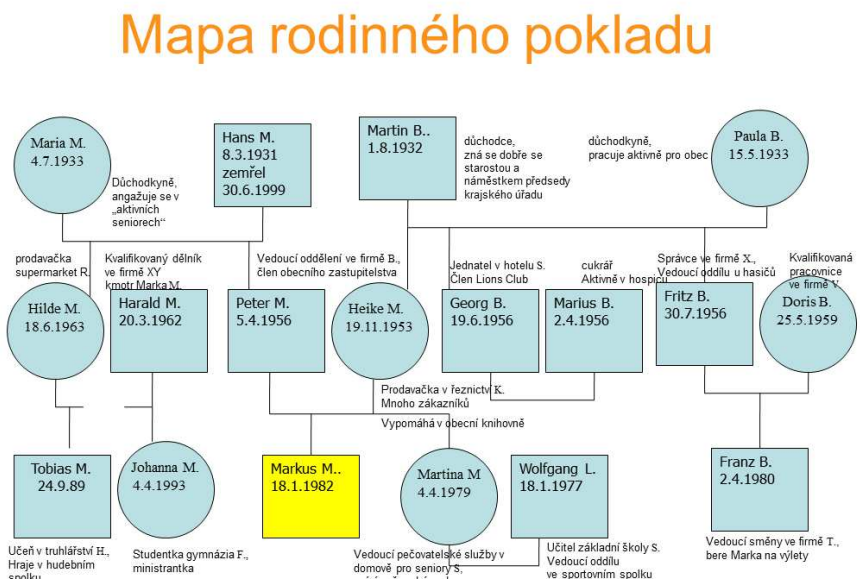

Získávání nových vztahů prostřednictvím mapování míst člověka a jeho role

Další schéma převzaté z příručky Connecting Community (Livesley, Pohl, Kennedy, & Sanderson, 2008) pomáhá identifikovat utřídit místa, která člověk využívá a zdroje, kterými by se tato místa mohla stát pro posílení jeho sítě vztahů.

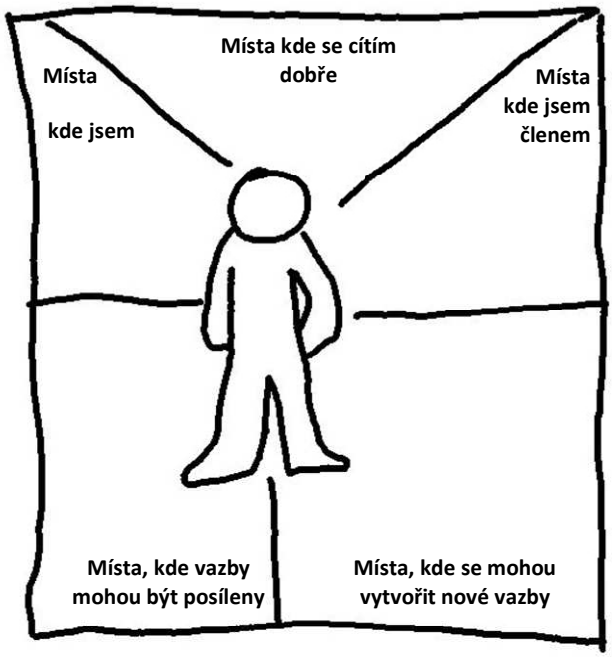

Prvním krokem je identifikace míst, která jsou pro člověka důležitá, a role, jež člověk v těchto místech má. Návazně se ptáme na to:

- Kde je člověk zákazníkem?
- Kde je člověk členem?
- Kde se člověk cítí nejlépe?
- Jaké jsou zde možnosti pro posílení vztahů?
- Jaké jsou zde možnosti pro vytvoření nových vztahů?

Praktický příklad získávání nových vztahů s využitím snů a přání – paní Jarka

Ráda:

- ♥ Vařím
- ♥ Peču
- ♥ Uklízím, ale nerada žehlím
- ♥ Vyprávím si s někým, bavím se s přítelem
- ♥ Holím muže
- ♥ Potřebuji vyslechnout
- ♥ Jsem manuálně zručná
- ♥ Jezdím na výlety
- ♥ Prohlížím si a čtu v mapách
- ♥ Čtu knihy o hercích

Co bych ráda dělala:

Paní Jaroslava poté začala s pomocí konzultantky chodit do pěveckého kroužku…..

Mapování komunity

Na důležité zdroje lze přijít mapováním komunity, tím, že odhalíme místa, kde se za různým účelem setkávají místní lidé. Jde o to zjistit, kde se místní lidé setkávají, aby se pobavili, kde jsou lidé oceňováni a vítáni, poznat různé místní organizace a sítě s cílem najít styčné plochy mezi zájmy člověka a tím, co je v komunitě k dispozici (Livesley, Pohl, Kennedy, & Sanderson, 2008).

Nejde o to shromažďovat velké množství nepoužitelných dat, ale vstoupit s lidmi do kontaktu a zjišťovat možnosti. Mapování míst a lidí v komunitě lze realizovat různými způsoby (Doose, 2010):

- mluvit s lidmi (10-20)
- v místě jíst, nakupovat, využívat služeb
- číst lokální přílohu (půl roku)
- mluvit s redaktorkou
- členové představenstva sdružení nebo spolků
- farní obce
- rámcová data města
- mluvit s člověkem, kterého podporujeme (důležitá místa)
- programový bod v týmu: novinky z regionu

Místním lidem lze pokládat následující otázky (Livesley, Pohl, Kennedy, & Sanderson, 2008):

- Které ulice jsou nákupní, kde je většina služeb a kam se chodí za zábavou.
- Kde jsou další místa s veřejnými službami (knihovny, komunitní centra), kam lidi chodí?
- Kde je centrum místní komunity? Co se tam děje?
- Kde lidé nejradši nakupují?
- Co je jedinečné ve Vaší komunitě?
- Kde jsou neformální místa, kde se lidé zdržují?

Mapu komunity lze společně nakreslit. Nebo lze v mapě města špendlíky označit důležitá místa, firmy, spolky, sdružení, klíčové osoby, které známe - tzv. špendlíková metoda (Doose, 2010):

- červený špendlík = nejmilejší místa
- modrý špendlík = místa častého shromažďování lidí
- černý špendlík = obávaná místa

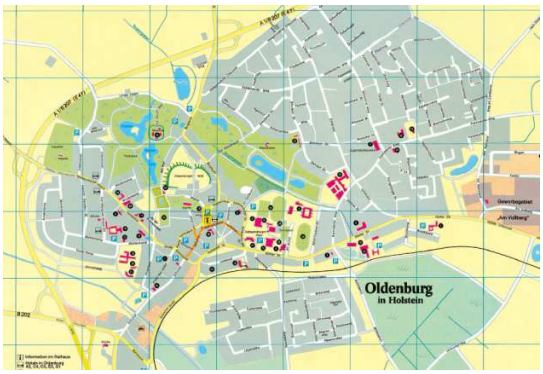

Praktický příklad mapování míst – paní Jarka

Dohodli jsme se, že vytvoříme mapu místa, ve kterém Jarka žije v návaznosti na to, co Jarka ráda dělá a kde by mohla najít nové lidi, spřátelit se. Předem jsem měla připravené zájmové kroužky a centra, zaměřená na aktivity, které Jarku baví a kde se dají nalézt spřízněné buše. Klíčová asistentka, jakožto člověk, který žije ve stejném místě jako paní Jarka, dodala mapě informace velmi přínosné. Informace, které jsem já přinesla, byly založeny na hledání po internetu. Zvolila jsem záznam do mapy Prahy, kterou v chráněném bytu mají vylepenou na chodbě. Vycházela jsem z faktu, že paní Jarka má oblibu ve čtení z map. Tentokrát, se paní Jarka sama aktivně zapojila do tvorby mapy a zakreslovala na jednotlivá místa to, co je pro toto místo typické (př. kroužek pletení-klubíčko vlny a pletací jehlice).

Na závěr si paní Jarka vybrala místa, která sama navštíví a místa, která by ráda navštěvovala, ale potřebuje někoho, kdo by ji tam doprovodil. Pro začátek si paní Jarka do diáře zapsala dny, kdy půjde navštívit kostel, dny, kdy zajde do kniho-kavárny a den, kdy osloví paní Zdenu (paní, která také užívá služby chráněného bydlení Pohoda a bydlí v protějším bytě) a pokusí se domluvit si společnou návštěvu kavárny. Přinesla jsem paní Jarce diář, na které jsem se na poslední schůzce domluvili. Paní Jarka sama požádala klíčovou asistentku, zda by ji pomohla se záznamy, a domluvili jsme, že každý večer si bude provádět záznam do diáře na další den či záznam celého týden, který ji asistentka vždy připomene. Na schůzkách se pak s pomocí záznamů v diáři hodnotilo, jak se Jarce vede při návštěvách míst a jaké z toho měla dojmy. Kalendářový systém se paní Jarce líbí.

Od fyzické přítomnosti k přispívání

Technika od přítomnosti k přispívání je završením práce na rozšíření zdrojů podpory. Jejím principem je posunout počáteční „pouhou“ fyzickou přítomnost člověka k tomu, že se stane přínosem pro místní společenství. Technika převzatá z příručky Community Connecting (Livesley, Pohl, Kennedy, & Sanderson, 2008) přináší možnost kreativního uvažování, jak můžeme využít aktivity probíhající na určitém místě k aktivnímu zapojení člověka s cílem umožnit mu navázat vztahy a přispívat.

Vytipujte činnosti, ve kterých je člověk už zapojen, nebo by si přál být vykonávat. Zvažte, ve kterém místě schématu se člověk právě nachází. Pak uvažujte nad tím, jak posunout fyzickou přítomnost člověka k jeho

účasti na aktivitě, jak mu umožnit, aby byl zapojen aktivně, aby mohl vstoupit do pravidelného kontaktu s lidmi a nakonec, aby sám byl přínosem pro ostatní.

Praktický příklad použití nástroje od fyzické přítomnosti k přispívání – paní Anna

aktivita	fyzická přítomnost	účast	aktivní zapojení	příležitost k vazbě	příležitost přispívat
Anna se stane členkou turistického oddílu	Začne chodit na výlety v doprovodu asistenta	Začne si povídat s ostatními i členy oddílu	Zapojí se do plánování dalších výletů – říká, kam by se mohlo jet	Stane se členem skupiny, která má připravit plán akcí na příští rok	za pomoci asistenta připraví výlet na Okoř

Příklad využití kruhu podpory – pan Jan

Jan si lidi, na které se obrací v důležitých momentech svého života, vybral sám. Vždy se radí nebo si ověřuje své rozhodnutí u lidí, kterým dlouhodobě důvěřuje.

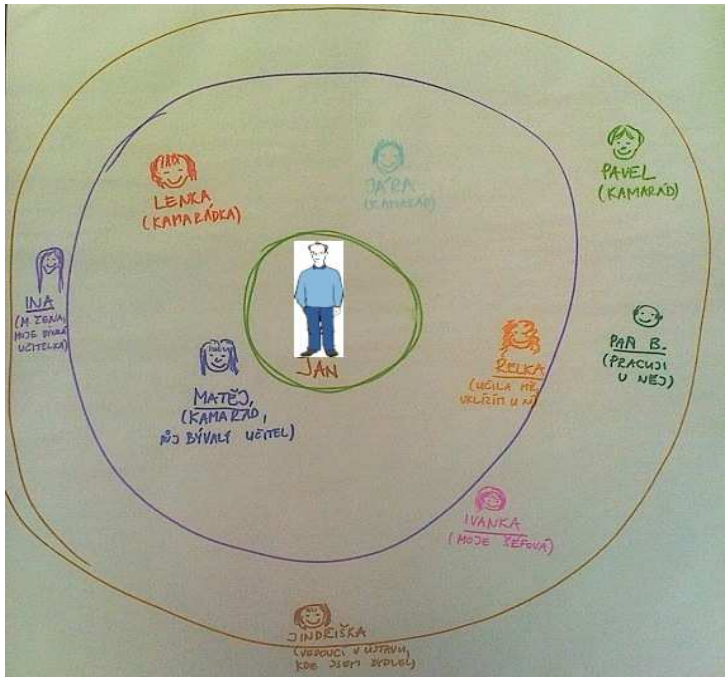

Jan má kolem sebe několik lidí, kterým důvěřuje. Jsou to lidé z práce, ze školy, kam chodil, i z ústavu, kde žil od útlého dětství. Všichni ho znají dlouho. Jan ví, že ho tito lidé berou vážně. Když se nachází v situacích, kterým moc nerozumí nebo ho něco vykolejí, sám si vybírá ze svého kruhu podpůrců ty, které požádá o radu či pomoc. Většinou jsou to 2-3 lidé, se kterými se Jan sejde jednotlivě. Rozebere s nimi situaci, vyslechne si rady, nápady a potom se rozhoduje sám (v jednodušších situacích) nebo s podporou (ve složitějších nebo obzvlášť důležitých situacích).

Příklad: Jak byla vytvořena skupina lidí pomáhající Otakarovi koupit satelitní přijímač

Klíčový asistent přišel s nápadem, že by se panu Otakarovi mohl hodit satelitní přijímač. Myšlenka vzešla z poznání Otakara a jeho zálib.

Při sestavování týmu lidí pro podporu při rozhodování pana Otakara jsme vycházeli z podpůrného týmu, který kolem sebe pan Otakar má. Ke zjištění dalších důležitých lidí uvnitř i mimo službu, jsme použili nástroj *plánování zaměřeného na člověka* - kruh vztahů, který jsme společně s panem Otakarem vytvořili. Pomohl nám tak zmapovat další okruh lidí, kteří by eventuálně mohli být do skupiny zahrnuti.

Člověk, který je v současné době panu Otakarovi nejblíže, začal s panem Otakarem dávat dohromady podpůrnou síť. Společně pak svolali první schůzku nové podpůrné sítě. Skupina byla sestavena z lidí,

- kterým pan Otakar důvěřuje
- kteří pana Otakara dobře znají, vědí co je pro něho důležité
- kteří mají informace o problematice, která se bude řešit

Utvořili jsme tedy skupinu: Otakar, Radka, Jirka, Eva.

4.3 Plánování zaměřené na člověka

Tato forma podpory hraje při rozhodování klíčovou roli v případě lidí, kteří z nějakého důvodu potřebují pro rozhodování nejdříve pomoc s ujasněním si životního směřování, hodnot a priorit (není to forma podpory nutně spojená s podporou lidi s těžkým postižením).

U lidí s těžkým postižením má tato forma podpory při rozhodování význam pro to, aby členové podpůrné sítě poznali životní styl člověka a aby rozhodování byla konána konzistentně - v souladu s životním příběhem člověka, jeho hodnotami (plánování nezbytného životního stylu). Plánování zaměřené na člověka může ale být přínosné i pro lidi, jejichž nároky na podporu v jednotlivých případech nejsou příliš velké, ale kteří dlouhou dobu žili izolovaně v ústavním prostředí a potřebují si ujasnit směr vlastního života, nebo jsou zabrzděni ve schopnosti jít dál (CESTA). MAPOVÁNÍ může zase být vhodné pro situaci rodiny, kdy je potřeba najít konsensuální představu o tom, kam se má člověk vydat – např. když rodiče mají obavy o své blízké zdá se užitečné promyslet tyto obavy v kontextu s představami člověka o své vlastní budoucnost.

Klíčovým okamžikem plánování zaměřeného na člověka objevení nesrovnalosti mezi představou člověka o žádoucím stavu a skutečným stavem. K tomuto bodu se v různých metodách dochází různým způsobem v návaznosti na mapování situace. U ELP je tímto okamžikem tzv. Funguje-Nefunguje, u CESTY: pozitivní, uskutečnitelné cíle vs. Popis situace nyní a u MAPY jsou to Sny vs. Noční můry. Odhalená disproporce inspiruje k formulování žádoucí změny (cíle) a motivuje k akcím (akční plán).

Jednou z důležitých rolí členů sítě podpory může být právě pomoc při plánování.

Plánování nezbytného/základního životního stylu[9]

Plánování nezbytného životního stylu vzniklo na konci osmdesátých let na University of Maryland, kde Michael Smull a Susan-Burke Harrison byli požádáni, aby pomohli lidem vrátit se z ústavů a internátních škol do svých domovů. (SMULL, SANDERSON, & ALLEN, 2004, 3. vydání). Šlo přitom o lidi s těžkým postižením, kteří byli označeni jako *nepřipraveni na život v komunitě*. Autoři metody měli za úkol vypátrat, *co by komunitní služby poskytly lidem, kteří nedokáží formulovat své sny, lidem natolik izolovaným a zanedbaným po létech strávených v ústavech, že nemají nikoho, kdo by se stal členem jejich kruhu podpory, a kdo by je znal více, než pouze jako osoby s poruchami chování*. (O'Brien & O'Brien , 2011)

Rozrůstající se znalostní komunita soustředěná kolem Základního plánování životního stylu vytvořila množství nástrojů pro objevování toho, co je pro člověka důležité, pro budování velice jemného pochopení rituálů a každodenních pochodů umožňujících lidem vyjadřovat svou jedinečnost, pro kontrolu kvality plánů, začlenění perspektivy kvalifikovaných poskytovatelů služeb, řešení konfliktů, podporu potřebných organizačních změn a pro napojování se na další přístupy plánování zaměřeného na člověka podle toho, jak se umocňují sny jednotlivce a rozšiřují a prohlubují jeho vztahy s případnými spojenci. (O'Brien & O'Brien , 2011) Pro běžná setkání kruhu podpory může být nejvhodnější právě použití těchto jednoduchých nástrojů.

[9] z anglického Essential Lifestyle Planning

Třídění toho, co je pro člověka důležité – subjektivní a objektivní

Pro zapojení člověka do rozhodování je stěžejní naučit se odlišovat to, co je pro člověka důležité z jeho *subjektivního* pohledu, co považuje člověk pro sebe za důležité ze svého hlediska, a co je pro něj důležité z *objektivního* pohledu lidí kolem – sem obvykle patří otázky zdraví, bezpečí a přijetí společností.

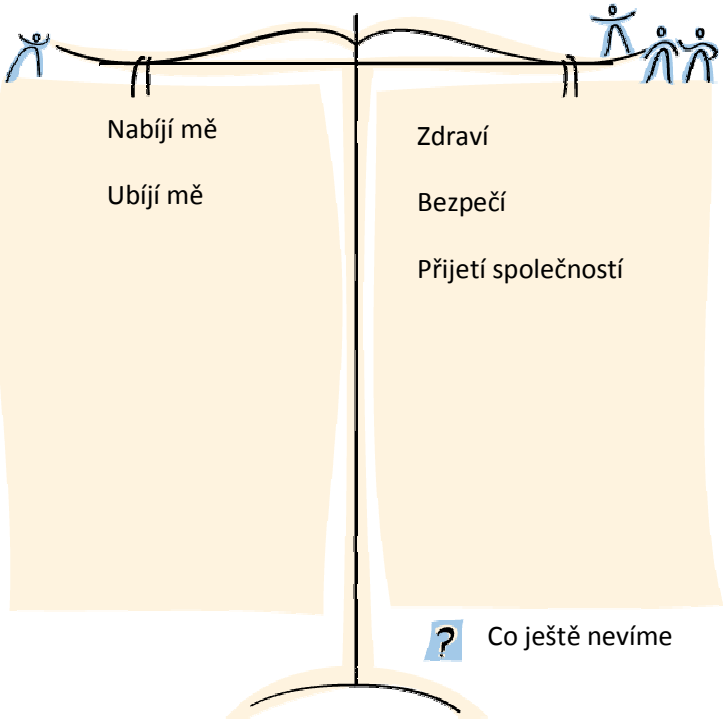

Pro přemýšlení o dalších krocích je potřeba vyvažovat to, co je důležité ze subjektivního a objektivního hlediska:

- Záleží na pořadí: to, co je důležité z pohledu člověka má přednost – je první, je to kritický aspekt
- Nejde o situaci buď/anebo: zdraví a bezpečí… je důležité, ale musí to být chápáno v kontextu toho, co člověk sám považuje za důležité
- Musíme přerámovat náš pohled a uvěřit, že obojí může existovat vedle sebe

Jací mají být lidé, kteří mohou poskytnout dobrou podporu

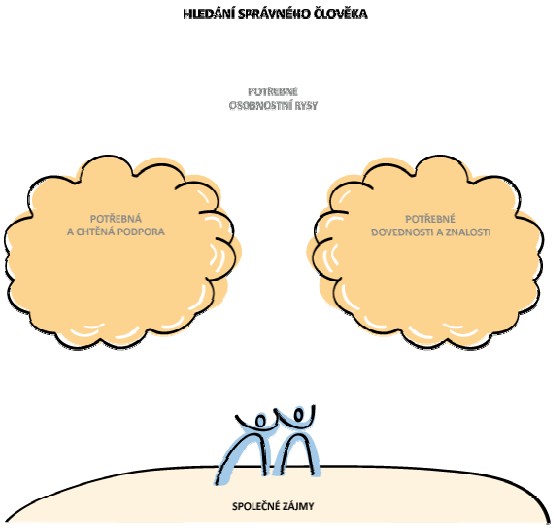

Příklad hledání správného člověka – paní Olga

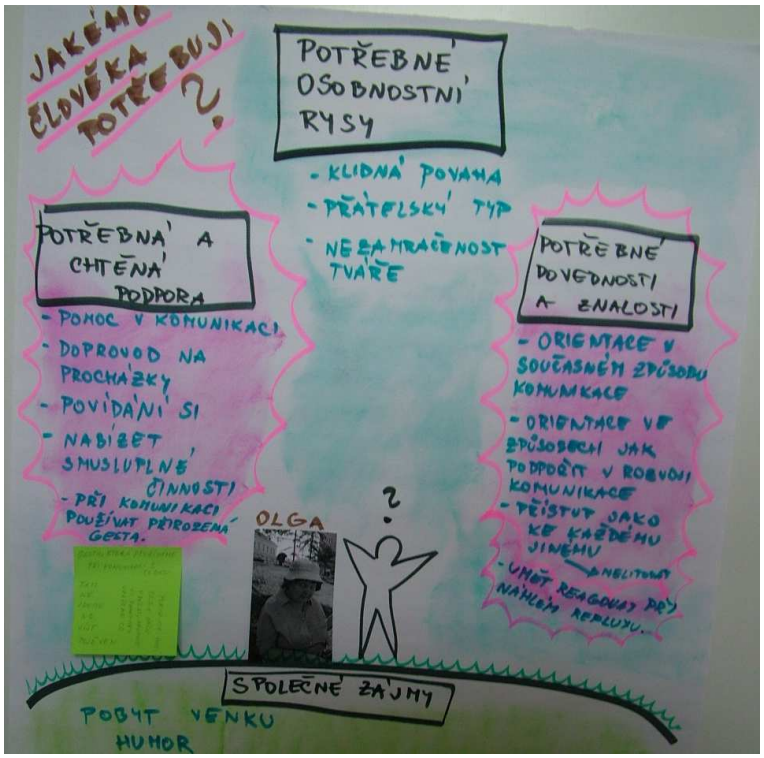

Paní je Olga je v situaci, kdy potřebujeme nalézt někoho, kdo bude paní Olgu každodenně podporovat v nácviku funkční komunikace prostřednictvím fotografií. Ve stejné době se objevila praktikantka – studentka oboru ošetřovatelství s nabídkou využít povinnou praxi pro dlouhodobější pomoc člověku s postižením s následným cílem nadále, po skončení praxe pracovat pro člověka jako dobrovolník.
Při pohovoru s dobrovolnicí, která by ráda podporovala paní Olgu, jsem použila nástroj hledání správného člověka. Přehledně zaznamenává důležité informace: potřebné osobnostní rysy člověka, kterého hledáme, podporu, kterou od něho paní Olga očekává, zájmy, které by měli být společné a znalosti a dovednosti, které by hledaný člověk měl mít. Vše jsem měla připravené před jejím příchodem. Při rozhovoru jsem představila paní Olgu

formou bohatého obrazu a komunikační záznamovou tabulkou. Při představovaní toho, co hledáme, jsem použila připravený plakát. Společně jsme si pak povídali o tom, zda tyto důležité věci může dobrovolnice paní Olze poskytnout.

Profil na jednu stránku / plán zaměřený na člověka

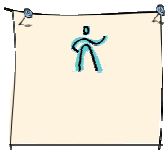

Profil na jednu stránku je přehledným souhrnem informací důležitých pro poskytování podpory zejména v případě lidí, kteří potřebují vysokou míru pomoci. Zpřehledňuje základní priority člověka důležité pro ostatní lidi, aby pochopili, jak by se člověk rozhodoval sám, kdyby mohl. Pro přípravu profilu je vhodné používat nástroje plánování zaměřeného na člověka: třídění důležitého pro člověka ze subjektivního a objektivního hlediska, profil na jednu stránku a dary a nadání. Podrobnosti k použití těchto nástrojů najdete v brožurce Myšlení zaměřené na člověka. Informace získané prostřednictvím uvedených nástrojů lze pro přehlednost uspořádat do tzv. profilu na jednu stránku. Profily mohou vypadat odlišně, neboť odpovídají potřebám a prioritám daného člověka. Např. pro Otakara má význam používání obrázků do profilu, protože to je způsob, jak může rozumět tomu, co je v dokumentu napsáno.

Příklad Profilu na jednu stránku – pan Martin

Funguje/nefunguje (Working-Not working)

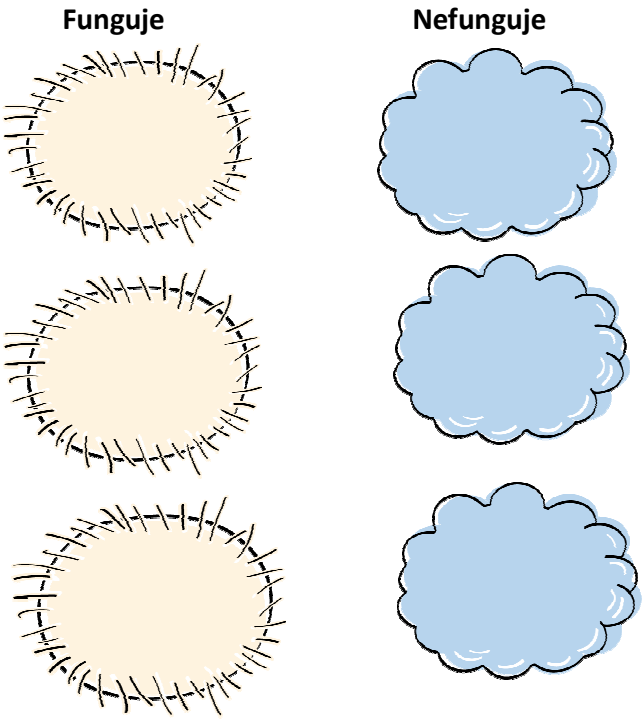

Tento nástroj lze nazvat v souladu s anglickým originálem také *Jde to-Nejde to*. Klíčové je porozumět obsahu a významu: Poté, co je popsáno, co je potřebné pro člověka z jeho subjektivního hlediska a co je potřeba z objektivního hlediska lidí kolem (rodina a profesionálové) je analyzováno, se kterými položkami v praxi není problém – fungují, jde to a se kterými problém je, protože nefungují – nejde to, případně fungují, ale je potřeba podniknout kroky pro to, aby věc fungovat nepřestala.

Toto je klíčový okamžik, protože výsledek udává směr dalším krokům.

Formulace cílů a akční plán

Poté, kdy se vyjasní, které položky z toho, co je pro člověka důležité ze subjektivního i objektivního hlediska, nefungují lze v souladu s dohodnutými prioritami přistoupit k plánování toho, co učinit. Nejprve je vhodné shodnout se na cílech (v souladu s právní úpravou pro sociální služby je toto potřebný krok). Poté se plánu co, kdo, do kdy udělá – akční plán.

CO	KDO	DO KDY

Brainstorming Modrá obloha

Někdy je těžké vymyslet, co se má udělat pro naplnění cíle s ohledem na nedostatek finančních prostředků, lidských zdrojů apod. V tom případě může pomoci brainstorming – generování nápadů, jak na to. Facilitátor nápady jen zapisuje, nedovolí jejich posuzování s tím, že každý nápad je vítaný a opakování nápadů nevadí. Lze stavět na nápadech ostatních lidí, což někdy spustí až bláznivé myšlenky.

Z nápadů, které účastníci vymyslí a které v průběhu vymýšlení nikdo nehodnotí, se nakonec vyberou 2-3 položky, u kterých se účastníci shodou, že jsou nejrealističtější. K těmto položkám se pak připraví kroky do akčního plánu.

Práce s negativní pověstí

Lidi, se kterými pracujeme, často provází špatná pověst ohledně jejich chování. Jsou to často velmi důležité informace, které ale na druhou stranu negativně ovlivňují obraz, jaký si okolí o člověku udělá. S tímto negativním obrazem se ovšem dá pozitivně pracovat s pomocí tří otázek, podle nichž pak informaci zařadíme na příslušné místo individuálního plánu.

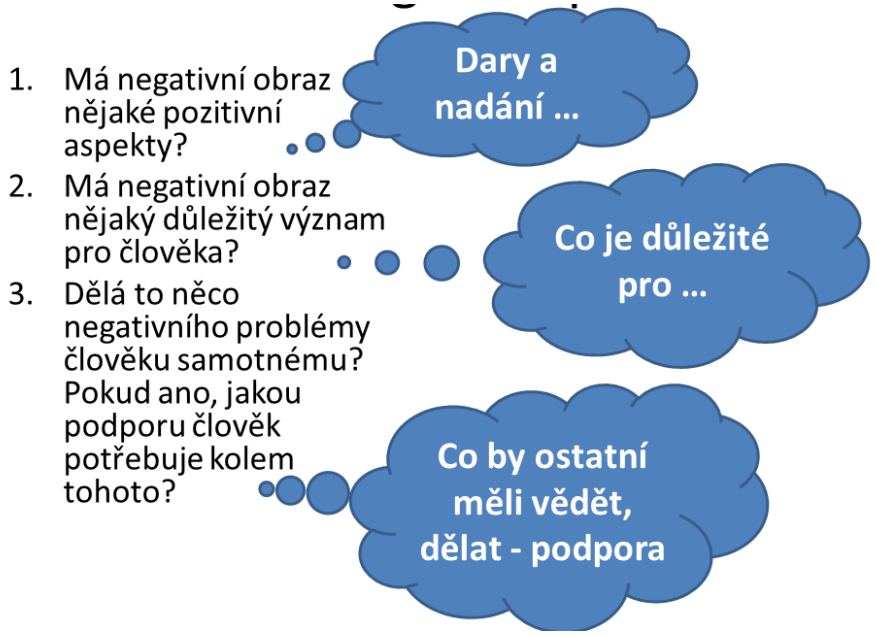

CESTA

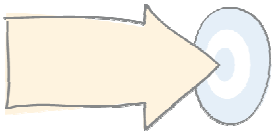

Jedou z nejčastěji používaných metod plánování zaměřeného na člověka je CESTA (v anglickém originále PATH – **P**lanning **A**lternative **T**omorrowswith **H**ope, česky doslovně Plánování alternativních zítřků s nadějí). Metodu vytvořili v roce 1991 Jack Pearpoint, John O'Brien a Marsha Forest (Falvey, Forest, Pearpoint, & Rosenberg, 2003).

Tento způsob plánování je vhodné použít, pokud existuje představa, co dělat, ale není jasné, co udělat nejdřív.

Základem CESTY je šablona, která graficky vyjadřuje proces pro setkání lidí, kteří mají spolu s určitým člověkem a pro něj **naplánovat praktickou cestu, jak se pohnout směrem ke smysluplné budoucnosti** (O'Brien, Pearpoint, & Kahn, 2010). CESTA má **8 kroků**, které začínají uskutečňovat od konce (Falvey, Forest, Pearpoint, & Rosenberg, 2003). Pro uvažování i zápis se používá šablona, která se postupně plní tím, co plánovací skupina vymyslí.

Proces je moderován facilitátorem (nebo dvěma facilitátory, pokud je CESTA pro větší přehlednost zaznamenávána v grafické podobě). Facilitátor by neměl mít předem promyšleno, jak bude vypadat výsledek.*Musí ale věřit, že člověk a kruh lidí kolem něj objeví, co se má prostřednictvím jejich pomoci v životě člověka v komunitě stát.* (Kuchařová & kol., 2010)

Použití šablony pro strukturování plánovacího setkání a záznam domluvených cílů, úkolů, propojení, zdrojů atd. dává vzniknout autentickému záznamu z jednání, který lze po jednoduchém převedení do elektronické podoby (vyfotit) použít pro dokumentaci.

Krok 1 – Sen

Účastníci na začátku setkání „sní" o tom, jak by mohl vypadat život dítěte v ideálním světě: vrátí se do původní rodiny nebo se pro něj najde rodina náhradní, dítě má kamarády mezi vrstevníky a má obdobné příležitosti, jako mají oni ... V této první fázi hledáme směr, Polárku, která nás povede dál.

Krok 2 – Cíle

Po začátku, kdy uvažujeme o ideálním světě, který nemusí na první pohled vypadat realisticky, ve druhém kroku se postavíme nohama na zem a formulujeme realistické cíle, kterých by se mělo dosáhnout v následujícím půlroce-roce, např. vytvořit příležitosti, aby se dítě dostalo do kontaktu se svými vrstevníky, aby byl navázán kontakt s někým z rodiny, aby se potenciální náhradní rodiny mohly dovědět, že je tu dítě, které potřebuje rodiče.

Cíle by měly být formulovány tak, aby byly *POZITIVNÍ a USKUTEČNITELNÉ* (Falvey, Forest, Pearpoint, & Rosenberg, 2003).

Krok 3 – Nyní

Ve třetím kroku se účastníci vrátí do současnosti a bez hodnocení toho, co je špatně nebo dobře, uvažují, jak vypadá situace nyní. Na papíře se pak objeví kontrast mezi POZITIVNÍMI A USKUTEČNITELNÝMI cíli a tím, jak vypadá situace NYNÍ. Zvláště, je-li rozdíl propastný, je potřeba zdůraznit, že to je důvod k akci, nikoli k nářku a výčitkám. Do problémů by nás dostalo spíš to, pokud nebude nalezen téměř žádný rozdíl mezi ideálem a současností!!

Krok 4 – Koho zapojit

Klíčovou otázkou čtvrté fáze je: Koho máme zapojit, abychom mohli dosáhnout stanovených cílů? Uvědomění si, že na realizaci úkolu nemá nikdy pracovat jen jeden člověk, podtrhuje týmovou spolupráci a princip vzájemné závislosti – interpedence: pracujeme jako tým, závisíme jen na druhém. Úlohou facilitátora je navzdory odpovědím typu „vláda“ nebo „městský úřad“ získat jména konkrétních lidí, na které se lze obrátit z žádostí o pomoc. Na tomto místě se mají objevit i jména účastníků setkání. (Falvey, Forest, Pearpoint, & Rosenberg, 2003)

Je dobré předem vytvořit mapu vztahů (viz předchozí kapitola) a získané informace při společném setkání doplnit o informace, které přinesou účastníci.

Krok 5 – Posílení se

Stěžejní otázka facilitátora je „Co musíme jako tým udělat pro to, abychom byli dost silní, mohli dosáhnout stanovených cílů a pokračovat dál“. A podobně, co musí každý člen týmu udělat na individuální úrovni pro to, aby mohl být přínosem. Může sem patřit např. to, že se budeme pravidelně scházet a vzájemně informovat, že se něco nového naučíme apod.

Krok 6 – 3 měsíce

V této fázi jsou naplánovány úkoly, které je potřeba zvládnout během příštích pár měsíců. V případě, že dítě v ústavní péči dosud nebylo zařazeno do krajské evidence dětí vhodných pro náhradní rodinnou péči, bude k úkolům na další měsíce určitě patřit příprava zařazení do evidence. Podle konkrétní situace dítěte sem dále může patřit celá řada dalších cílů – např. nalezení vhodné školy, kde bude dítě moci získat potřebné kontakty s vrstevníky, dojednání setkání dítěte s členy širší rodiny, vytvoření systému efektivní komunikace dítěte s okolím atd.

Krok 7 – 1 měsíc

V dalším kroku bude úkolem účastníků specifikovat práci na příští měsíc. Podle individuální situace může k úkolům na první měsíc patřit např. nashromáždění informací o aktuálních komunikačních kanálech s dítětem, dojednání spolupráce s kompetentní pracovnicí OSPOD, navržení způsobu, jak vypátrat spouštěče určitého chování dítěte, oslovení místních ZŠ s nabídkou spolupráce za účelem vytvoření kroužku přátel pro dítě, apod.

Krok 8 – První kroky

Účastníci setkání by měli odcházet s jasnou představou, co mají udělat druhý den, pozítří…aby bylo možno splnit dojednané cíle: např. zavolat na místně příslušné oddělení SPO s žádostí zahájit přípravu dokumentace pro krajskou evidenci dětí vhodných pro NRP, napsat e-mail vytipovaným odborníkům, promluvit si s učitelkou o nízké úrovni vzdělávání a navrhnout jí spolupráci s vybranými odborníky, objednat dítě na specializované vyšetření zraku apod.

S ohledem na věk dítěte, a pokud je znám způsob, jak to udělat, ptáme se dítěte na jeho názor – jak si představuje budoucnost, koho si přeje zapojit do práce na naplnění plánu.

Šablonu CESTY je vhodné si dopředu nakreslit na velký arch papíru, min. ve velikosti dvou slepených flipchartových papírů. Šablona se připevní na zeď tak, aby na ni viděli všichni zúčastnění a facilitátory postupně vyplňuje jednotlivé sekce podle výše uvedeného pořadí: nejdřív SEN, pak CÍLE, NYNÍ… Do prostoru nad šipku vedle hvězdy lze přidat balíček s dary a nadáním dítěte.

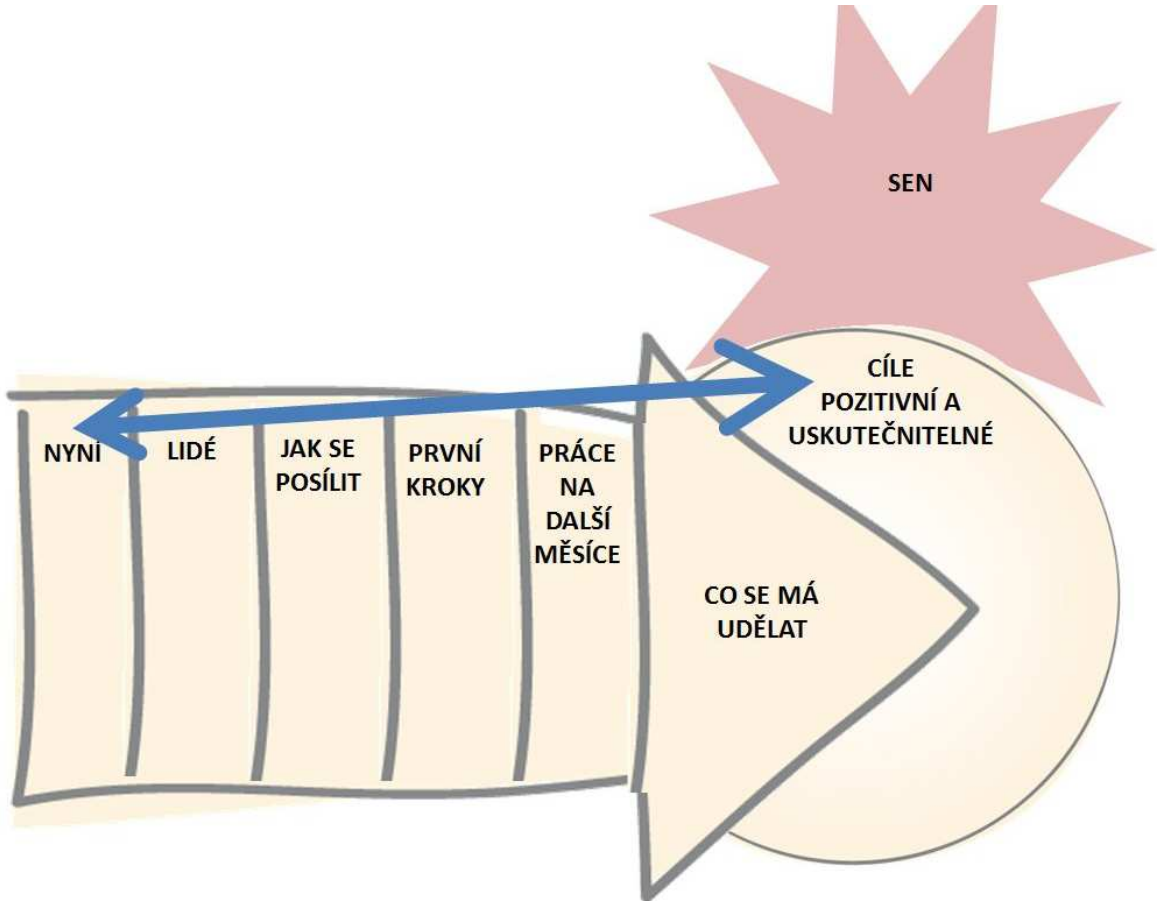

Příklad CESTY – pan Martin

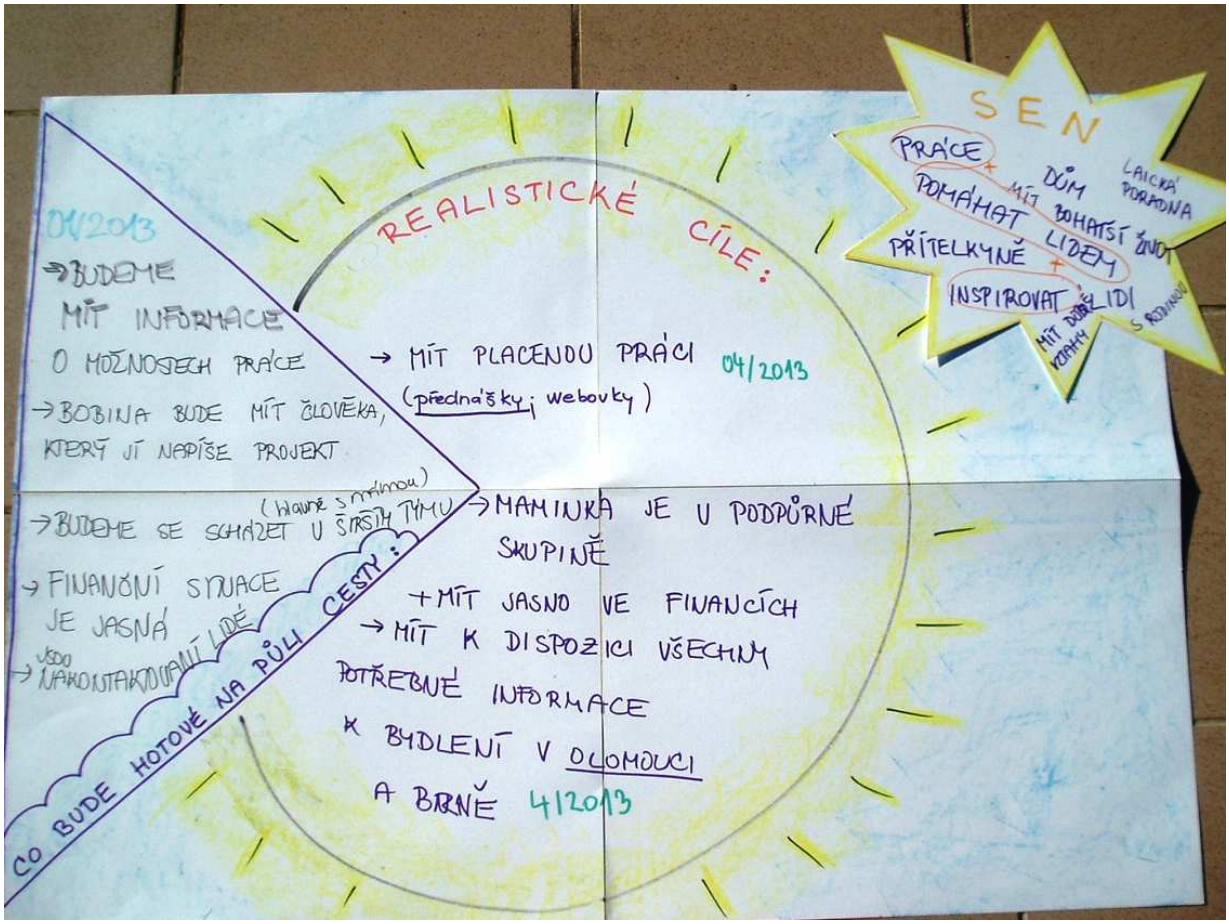

Další příklad využití CESTY – pan Jenda

V případě Jendy byla využita nabídky ukázkového plánovacího setkání vedeného dvojicí lektorů z UK a další pracovnicí projektu. Výsledkem byly naplánované aktivity s konkrétními lidmi, kteří mu tak pomáhají splnit si některé jeho sny. S některými lidmi spolupráce pokračuje, jeho sourozenci mu například pomohli nastěhovat se do jeho nového bytu, chodí do poradny, kde mu pomáhají najít si službu denního stacionáře, schází se s dobrovolnicí, která mu pomáhá vytvořit na počítači komunikační tabulku atd. S některými lidmi spolupráce začala, ale z nejrůznějších příčin nepokračuje. V návaznosti na toto setkání jsme pokračovali praktickým plánováním podpory a rozvoje samostatnosti v jeho bytě, kam se nastěhoval. Jenda plánuje další větší setkání ke zhodnocení výsledků cesty, dílčího setkání o podpoře v bydlení a k dalšímu plánování kroků pro uskutečnění jeho snů.

JENDOVA CESTA
26. ZÁŘÍ 2012
SNY
TEĎ
KOHO PŘIZVEME
CO VÁS POSÍLÍ
DALŠÍ KROKY
POZITIVNÍ
CÍLE
MOŽNÉ
26. ZÁŘÍ 2013
KÁVA
PÁRTY
HORY
MOŘE
PRACOVAT NA FARMĚ
VÁCLAV
MÁMA
BRATŘI
TÁTA
RODINA
PŘÍTELKYNĚ
PRAHA
ŘIDIČÁK
SUPER TECHNOLOGIE PRO KOMUNIKACI
BÝT V ŽIVOTĚ ŠŤASTNÝ
HRÁT S KAPELOU
RYCHLÁ KOMUNIKACE
VELMI DOBRÉ
DUBLLE DOBRÉ

MAPA

MAPY jsou nástroje určené k tomu, aby pomáhaly jednotlivcům, organizacím a rodinám jak se efektivně a tvořivě pohnout dál. … Mapování pomáhá dávat dohromady informace o lidech anebo rodině (Falvey) pomocí otázek.

MAPY jsou **společně plánovacím procesem, který svádí dohromady hlavní postavy v životě člověka.** Výsledky procesu lze použít pro naplánování podpory pro rozhodování a návazně pro přípravu podání k opatrovnickému soudu. MAPA je nástroj podporující týmovou spolupráci a snímá *odpovědnost z jednotlivce a svěřují plánování do rukou týmu sestávajícího ze zaměstnanců školy, rodiny a dětí samotných* (Forest & Pearpoint, MAPY A KRUHY: NÁSTROJE ZDRAVÉHO ROZUMU PRO INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, 2010).

MAPA se používá v situacích, kdy nevíme, co udělat dál. Potřebujeme směr. Právě účelem se MAPY liší od CEST.

MAPA se skládá ze šesti kroků, když na začátku se vysvětlí, Co je to mapa? Facilitátor se může zeptat účastníků na tuhle otázku a odpovědi zapsat a dovysvětlit.

1. Příběh člověka, jehož plán se připravuje

Otázka: Jaký je příběh – historie člověka?

2. Sny

Klíčová otázka zní: O čem sníte? Odpověď je důležitá pro to, aby bylo jasné, kam se jde. Fáze o snech je klíčová – srdce a duše MAPOVÁNÍ (Falvey, Forest, Pearpoint, & Rosenberg, 2003). Facilitátor nesmí soudit a ovlivňovat proces… v každém i nerealistickém snu je zrnko něčeho, čeho lze dosáhnout. Sny není nutně potřeba vidět v konkrétních obrysech ale jako krásný obraz toho, co je možné (Falvey, Forest, Pearpoint, & Rosenberg, 2003). Facilitátor může požádat ostatní účastníky, aby nesoudili a respektovali.

3. Noční můry (strachy)

Noční můry mají stejně velkou váhu, jako sny. Nočním můrám se snažíme vyhnout. V procesu PLÁNOVÁNÍ o nočních můrách lze mluvit v atmosféře, kde jsou **slyšeny, zaznamenány, respektovány** a **kde se plánuje, jak se jim vyhnout**. Lidé mají z téhle části strach. Je potřeba vědět, že lidé jsou schopni jasně vyjádřit odpověď na otázku: Jaké máte noční můry? (Možná lépe než to, co je jejich snem.)

4. Silné stránky, dary a nadání člověka

Uvažování o silných stránkách po nočních můrách má ten význam, že převede negativní energii a emoce – smutek… z nočních můr do pozitivní diskuse. Lze použít jako pomůcku nebo příklad použít schéma z kapitoly 1.4 (nejde o dary v podobě akademických znalostí).

5. Co člověk potřebuje

Otázka zní: Co člověk potřebuje k tomu, aby dosáhl svých snů a vyhnul se nočním můrám?

Sny a noční můry jsou upínací body (anchorpoints) procesu MAPOVÁNÍ. Když jim rozumíme, máme základ pro každodenní rozhodování. Jednoduše řečeno můžeme říkat ANO tomu, co směřuje k naplnění snů, a NE tomu, co vede k nočním můrám. (Falvey, Forest, Pearpoint, & Rosenberg, 2003)

6. Odsouhlasené kroky

Účastníci setkání stanoví konkrétní kroky pro naplnění snů a vyhnutí se nočním můrám. Výstupem je akční plán: Co se udělá – Kdo to udělá – Do kdy to udělá

Uspořádání plánovacího setkání

Nejprve je potřeba ujasnit si účel plánovacího setkání a zvolit nástroj. Pak se sestaví seznam hostů – koho pozvat. Měli by být zastoupeni zejm. blízcí lidé z rodiny a přátelé, ale mohou přijít i pracovníci služeb, kolegové z práce apod.

Pak je potřeba dojednat termín (je dobré to předjednat s nejdůležitějšími lidmi, aby měli čas) a místo setkání a potom napsat pozvání – to ideálně může udělat člověk, jehož plán se má připravovat.

Pokud je zapojena rodina, je potřeba počítat s tím, že schůzka bude muset probíhat v pozdnějších odpoledních hodinách nebo o víkendu.

Doba setkání by měla být předem stanovena (cca 2 hodiny)

Kombinování různých plánovacích technik

Použití a kombinování různých plánovacích technik by se mělo odvíjet o jejich účelu. Např. Cesta se používá pro situace, kdy chybí směr, není jasné o co usilovat, zatímco Mapy slouží lépe v situacích, kde se váhá s další cestou kvůli strachu z různých rizik a je potřeba se posílit. Úkoly, které vzejdou z takto organizovaných plánovacích setkání lze převést do podoby akčního plánu, se kterým se lépe pracuje při sledování postupu práce. Na dalším plánovacím setkání lze použít např. nástroj hodnocení 4+1, nebo funguje-nefunguje.

Nástroje hodnocení

4+1 Otázky

Tento jednoduchý nástroj slouží pro strukturovaného hodnocení realizovaných kroků. Lze jej použít pro zahájení schůzky týmu lidí, kteří se starají o dítě a potřebují naplánovat další postup.

Co jsme zkusili?	Co jsme se neučili?
Co nám dělá radost?	Co nám dělá starost?
Co uděláme na základě toho, co víme?	

Nástroj se skládá ze čtyř jednoduchých otázek, aby zkušenosti a postřehy účastníků byly pohromadě a přehledně nashromážděny a aby rozhodování o dalších krocích bylo založeno na odpovědném zvážení všech důležitých aspektů.

Příklad využití nástroje 4 + 1 otázka

Nástroj 4 + 1 byl použit např. pro vyhodnocení intervencí, které jednotliví členové týmu realizovali v uplynulých 3 měsících za účelem nalezení vhodné základní školy pro Matyáše, zajištění potřebných služeb spojených s docházkou do školy, konzultací.

Na základě zvážení všech aspektů bylo rozhodnuto, že pro Matyáše bude nejvýhodnější nastoupit po zkušebním pobytu od září do místní běžné základní školy. Úroveň další speciální školy

v sousedním městě byla vyhodnocena jako nevyhovující.

Dále bylo rozhodnuto, že s přemístěním Matyáše do dětského domova specializovaného na děti s postižením se počká min. rok, protože transformace ústavu bude trvat déle, než se očekávalo, takže není nutno s přemístěním spěchat a navíc by bylo škoda nevyužít příležitost pomoci Matyášovi vybudovat sociální vztahy v místní škole. Paralelně se může hledat jiné, vhodnější umístění do pěstounské péče, protože podklady pro evidenci dětí vhodných pro náhradní rodinnou péči jsou už téměř připraveny.

4.4 Poskytování podpory při právních úkonech

Tato forma podpory je inspirovaná kanadským systém Reprezentace (viz kapitola 4.2). Základním východiskem je, že vůli má každý člověk, i člověk s těžkým postižením, jen je potřeba najít způsob, jak tuto vůli a úmysl odhalit. Vůli člověka může *reprezentovat* někdo, kdo má schopnost porozumět člověku, protože zná jeho životní příběh, priority, rozumí specifické formě jeho komunikaci. Vztah člověka a *reprezentanta*, který mu pomáhá, je založen na důvěře. Po formální stránce je tento vztah upraven dohodou o reprezentaci (kdo bude reprezentantem, v jakých oblastech rozhodování je oprávněn člověka reprezentovat, kdo bude proces rozhodování monitorovat).

V ČR nemáme právní rámec umožňující systémové využití této formy podpory. V projektu proto budeme pracovat na nalezení lidí, kteří by mohli tuto formu podpory využít. Pak budeme uvažovat o jejich specifické situaci, jak využít existující mechanismy a co bude potřeba v právním rámci změnit a jak, aby tento způsob podpory mohl začít fungovat. Kritéria, která je potřeba splnit (podle rámce známého z Kanady):

- *Reprezentant* umí odhalovat vůli člověka
- Vztah člověka s *reprezentantem* je založen na důvěře
- Vztah *reprezentanta* a člověka je zakotven ve smlouvě, kde je specifikováno, v jakých oblastech rozhodování je *reprezentant* oprávněn člověka reprezentovat
- Je zajištěn monitoring pro podpory, způsob je zakotven ve smlouvě
- Existují pravidla pro zneužití

Získané zkušenosti budou popsány a použity pro návrh, jak využít stávající právní rámec, a pro formulaci právních návrhů.

4.5 Administrativní podpora

Nejde o pomoc se samotným rozhodováním, ale o pomoc s praktickou realizací a naplněním právního úkonu. Ten, kdo člověku poskytuje podporu, nerozhoduje, pouze pomáhá s administrativou spojenou s daným právním úkonem.

Příklad poskytnutí administrativní podpory

V rámci plánování zaměřeného na člověka je dohodnuto, že člověk bude využívat osobní asistence. S osobním asistentem je potřeba uzavřít dohodu a pak mu v souladu s tím pravidelně vyplácet odměnu. Podpora spočívá v tom, že někdo fyzicky připraví dohodu pro asistenta, vysvětlí všechno člověku, kterému má být asistence poskytována, ten podepíše dohodu. Poté člověk poskytující podporu na základě výkazu práce zajišťuje vyplácení odměny z příspěvku na péči včetně kontroly odvedené práce. Současně zajistí administrativu vážící se k využívání příspěvku (nahlášení účelu využití peněz…).

Budeme sbírat zkušenosti, příklady z plánů zaměřených na člověka. Na základě toho doplníme postupy.

5 Reference

O'Brien, C., & O'Brien , J. (2011). *Kořeny plánování zaměřeného na člověka.* Získáno 19. květen 2012, z www.kvalitavpraxi.cz: http://www.kvalitavpraxi.cz/res/data/013/001593.pdf

Bach, M. (2006). *www.un.org.* Získáno 2. Květen 2012, z United Nations: http://search.un.org/search?ie=utf8&site=un_org&output=xml_no_dtd&client=UN_Website_en&num=10&lr=lang_en&proxystylesheet=UN_Website_en&oe=utf8&q=Michael+Bach&Submit=Go

Bach, M. (2007). Strategies for Implementation of the UN Convention for people with Intellectual Disabilities and their Organizations. Canadian Association for Community Living.

Bach, M., & Lana, K. (2010). *A New Paradigm for Protecting Autonomy.* Získáno 2. květen 2012, z http://www.lco-cdo.org: http://www.lco-cdo.org/disabilities/bach-kerzner.pdf

Doose, S. (2010). Poznávat a zjišťovat možnosti a místa, kde lze najít podporu. *Prezentace pro účastníky kurzu Plánování zaměřené na člověka*. Praha.

Falvey, M., Forest, M., Pearpoint, J., & Rosenberg, R. (2003). *All My Lyfe's Circle. Using the Tools: Circles, MAPS & PATHS.* Toronto: Inclusion Press.

Falvey, M., Forest, M., Pearpoint, J., & Rosenberg, R. (2003). *All My Lyfe's Circle. Using the Tools: Circles, MAPS & PATHS.* Toronto: Inclusion Press.

Forest, M., & Pearpoint, J. (nedatováno). *MAPY A KRUHY: NÁSTROJE ZDRAVÉHO ROZUMU PRO INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.* Získáno 29. květen 2012, z www.kvalitavpraxi.cz: http://www.kvalitavpraxi.cz/res/data/013/001597.pdf

Fulton, K., Woodley, K., & Sanderson, H. (2008). *Supported Decision Making. A guide for supporters.* Paradigm.

Inclusion Europe. (2008). *Key Elements of a System for Supported Decision-Making.* Získáno 29. Duben 2012, z http://inclusion-europe.org: http://inclusion-europe.org/en/more-information/position-papers

Livesley, M., Pohl, C., Kennedy, J., & Sanderson, H. (2008). *Community Connecting.* Cheshire: Helen Sanderson Associates.

MATTHEWS, A., SKELHORN, L., & WILLIAMS, K. (2010). *Total Communication: person centred thinking, planning and practice. Stockport : Helen Sanderson Associates, 2010*. Načteno z http://www.pcp-in-hampshire.org.uk/documents/downloads69.pdf

Neill, M., Patel, S., & Dobson, C. (2010). *When We Don't Agree: Facing the conflicts that happen when people are planning and working together for a better life.* Central Lancashire's Person Centred Planning website.

O'Brien, J., Pearpoint, J., & Kahn, L. (2010). *The PATH & MAPS Handbook. Person-Centered Ways to Build Community.* Toronto: Inclusion Press.

SMULL, M., SANDERSON, H., & ALLEN, B. (2004, 3. vydání). *Essential Lifestyle Planning. A Handbook for Facilitators.* Lancashire: Northwest training and development team.

ww.nda.ie. (2005). *Appendix: A general guide to the appropriateness of some sample methodologies to varying situations and circumstances.* Získáno 12. 21 2005, z ww.nda.ie: http://www.nda.ie/cntmgmtnew.nsf/0/12AF395217EE3AC7802570C800430BB1/$File/09app09.htm